

Laki

elintarvikemarkkinalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikemarkkinalain (1121/2018) 1 §, 2 §:n 2 ja 8 kohta, 5 §:n 2 momentti, 7 §:n 3 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 11 a §:n 1 momentti, 12 §, 12 a §:n 1 momentti sekä 13 b §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 1 §, 2 §:n 2 ja 8 kohta, 7 §:n 3 momentti, 10 §:n 1 momentti, 11 §:n 1 momentti, 11 a §:n 1 momentti sekä 12 a §:n 1 momentti laissa 116/2021, 12 § osaksi laissa 116/2021 sekä 13 b §:n 1 momentti laissa 747/2024, sekä

lisätään lakiin uusi 1 a ja 1 b §, 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 116/2021 ja 337/2023, uusi 9 kohta, 2 e §:ään, sellaisena kuin se on laissa 116/2021, uusi 2—4 momentti sekä lakiin uusi 3 a, 4 a—4 c ja 11 b § seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan elinkeinonharjoittajien välisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskeviin sopimuksiin ja käytäntöihin. Mitä tässä laissa säädetään sopimusehdoista, koskee myös sopimuskäytäntöjä.

Tämän lain 2 a—2 g §:n, 3 a §:n 3 momentin ja 4 c §:n 3 momentin säännöksiä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden toimitussopimuksista ja 3 a §:n 1 ja 2 momentin, 4 a ja 4 b §:n ja 4 c §:n 1 ja 2 momentin säännöksiä maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kauppaa koskevista sopimuksista sovelletaan, jos tavarantoimittaja on liikevaihdoltaan ostajaa pienempi ja ostajan liikevaihto on vähintään 2 miljoonaa euroa ja ainakin toinen niistä on sijoittautunut Euroopan unioniin. Mainittuja lainkohtia sovelletaan myös riippumatta tavarantoimittajan ja ostajan liikevaihdosta, kun ostaja on Euroopan unionin alueen viranomainen.

1 a §

Muutoin sovellettavasta laista riippumatta sovellettavat säännökset

Tämän lain 2 a—2 d §:ää, 2 e §:n 1 momenttia, 2 f §:n 1 momenttia ja 2 g §:ää sovelletaan riippumatta siitä, minkä valtion lakia toimitussopimukseen muutoin sovelletaan, kuitenkin niin, että lainkohtia ei sovelleta, jos tavarantoimittajan vuotuinen liikevaihto on yli 350 000 000 euroa ja ostaja on tätä suurempi ja niin, että 2 b §:ää sovelletaan vain siltä osin kuin kyse on pilaantuvista tuotteista, ja niin, että 2 f §:n 1 momenttia sovelletaan vain siltä osin kuin myymättä jääneiden maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden palauttamisesta ei ole sovittu aikaisemmin selkeästi ja yksiselitteisesti toimitussopimuksessa tai tavarantoimittajan ja ostajan välillä myöhemmin tehdyssä sopimuksessa.

1 b §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on suojella maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden kaupassa heikommassa asemassa olevaa osapuolta kohtuuttomilta sopimusehdoilta ja kauppatavoilta sekä turvata elintarvikemarkkinan toimivuutta ja edistää sen tervettä kehitystä.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) *keskisuurella yrityksellä* mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä annetun komission suosituksen 2003/361/EY liitteen 2 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua pienten ja keskisuurten yritysten luokkaan kuuluvaa yritystä, joka ei ole mainitun artiklan 2 kohdassa tarkoitettu pieni yritys eikä 3 kohdassa tarkoitettu mikroyritys;

8) *markkinajärjestelyasetuksella* maataloustuotteiden yhteisestä markkinajärjestelystä ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 992/72, (ETY) N:o 234/79, (EY) N:o 1037/2001 ja (EY) N:o 1234/2007 kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) N:o 1308/2013;

9) *omalla tuotemerkillä* sellaista tavaramerkkilaisa (544/2019) tarkoitettua tavaramerkkiä ja EU-tavaramerkkiä, jota elinkeinonharjoittaja käyttää tarjoamiensa tavaroiden tunnuksena tavaramerkin tai EU-tavaramerkin haltijana, tavaramerkkiä tai EU-tavaramerkkiä koskevan käyttöoikeussopimuksen nojalla tai tavaramerkin haltijan tai EU-tavaramerkin haltijan kanssa harjoittamansa osto- ja hankintayhteistyön nojalla, ja sellaista tavaramerkkilaisa tarkoitettua yhteisömerkkiä, jota elinkeinonharjoittaja käyttää tarjoamiensa tavaroiden tunnuksena sellaisen yhteisön jäsenenä, joka on yhteisömerkin haltija.

2 e §

Kaupalliset kustotoimet

Vireillepanijan on esitettävä selvitystä seikoista, joihin kaupallisia kustotoimia koskevan asian saattaminen elintarvikemarkkinavaltuutetun käsiteltäväksi perustuu. Vireillepanijan on myös tuomioistuimessa esitettävä selvitystä seikoista, joihin kaupallisia kustotoimia koskeva vaatimus perustuu.

Jos elintarvikemarkkinavaltuutettu tai tuomioistuin voi asiaa käsiteltäessä esitettyjen seikkojen perusteella olettaa, että ostaja on toteuttanut tai uhannut toteuttaa kaupallisia kustotoimia, ostajan on kumotakseen tämän oletuksen osoitettava, että ostaja ei ole rikkonut 1 momentissa säädettyä kaupallisten kustotoimien kieltoa.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei sovelleta 11 §:ssä tarkoitettun julkisen varoituksen antamiseen eikä 12 a §:ssä tarkoitettun elintarvikemarkkinoiden seuraamusmaksun määräämiseen.

3 a §

Neuvottelut poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta

Jos sopimusta tehtäessä vallinneet olosuhteet muuttuvat poikkeuksellisesti siten, että sopimuksen heikompi osapuoli ei ole voinut ottaa niiden muuttumista kohtuudella huomioon sopimusta tehtäessä ja olosuhteiden muuttuminen heikentää olennaisesti sopimuksen

heikomman osapuolen asemaa, tämän pyynnöstä sopimuksen vahvemman osapuolen on neuvoteltava sopimusehtojen muuttamisesta poikkeuksellisten olosuhteiden johdosta.

Arvioitaessa sitä, onko osapuoli sopimuksen heikompi osapuoli, on otettava huomioon sopimuksen voimassaoloajan ja hinnoittelujaksojen pituus, vaihtoehtoisten sopimuskumppanien määrä ja muut osapuolen asemaan vaikuttavat seikat.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaiseen toimitussopimukseen, jonka nimenomaisena tarkoituksena on sopia osapuolia sitovalla tavalla vain siitä, että tavarantoimittaja toimittaa ostajalle tietynä ajankohtana tai tietyn ajanjakson kuluessa ehtojen mukaista maataloustuotetta yhtenä tai useampana kertatoimituksena ennakkoon sovitun määrän ennakkoon sovittua vastiketta vastaan. Mitä 1 momentissa säädetään, ei myöskään sovelleta sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitettuun rahoitusvälineeseen.

4 a §

Neuvotteluvoiman väärinkäyttö

Ostaja ei saa käyttää neuvotteluvoimaltaan merkittävästi heikompien tavarantoimittajien kannalta kohtuutonta sopimusehtoa. Kohtuuttomuutta arvioitaessa on otettava huomioon sopimuksen koko sisältö, sopimusta tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut vastaavat seikat.

Tavarantoimittajien neuvotteluvoimaa on arvioitava suhteessa ostajan neuvotteluvoimaan. Tavarantoimittajilla on merkittävästi heikompi neuvotteluvoima, jos nämä ovat elinkeinotoiminnan harjoittamisessa erityisen riippuvaisia ostajasta. Arvioitaessa tavarantoimittajien ostajasta riippuvaista asemaa on otettava huomioon se, kuinka suuren osuuden tavarantoimittajien tuotannosta ostaja ostaa, vaihtoehtoisten ostajien määrä sekä muut vastaavat seikat.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta vastikkeen määrää koskevaan sitoumukseen.

4 b §

Kielto edellyttää tiettyjä tietoja

Ostaja ei saa käyttää sopimusehtoa, jonka perusteella ostaja voi vaatia tavarantoimittajaa antamaan ostajalle sellaisia tietoja teknisestä ohjeestaan, reseptiikastaan, kustannusrakenteestaan tai tuotantotavoistaan, joita ostaja ei tarvitse sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseen tai täyttääkseen kansallisessa tai Euroopan unionin lainsäädännössä säädetty vaatimukset tai sellaiset tuotantotapa- ja vaatimukset, joihin ostaja on nimenomaisesti sitoutunut.

Jos tavarantoimittajan on sopimuksen nojalla annettava ostajalle tietoja teknisestä ohjeestaan, reseptiikastaan, kustannusrakenteestaan tai tuotantotavoistaan, ostajan on perusteltava tavarantoimittajalle tietojen tarpeellisuus sekä ilmoitettava tälle, mihin ostaja käyttää tietoja. Ostaja ei saa käyttää tietoja muuhun kuin ilmoittamaansa tarkoitukseen.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei sovelleta sellaisiin tietoihin, joita tavarantoimittaja tarjoaa ostajalle.

4 c §

Ostajan oman tuotemerkin suosimisen kielto

Jos tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa, ostajan on otettava huomioon tavarantoimittajan ostajalle myymiin:

1) maataloustuotteisiin liittyvät edut, kun nämä tuotteet kilpailevat sellaisten maataloustuotteiden kanssa, jotka ostaja asettaa myytäväksi käyttämällä niiden tunnuksena omaa tuotemerkkiään;

2) elintarvikkeisiin liittyvät edut, kun nämä elintarvikkeet kilpailevat sellaisten elintarvikkeiden kanssa, jotka ostaja asettaa myytäväksi käyttämällä niiden tunnuksena omaa tuotemerkkiään.

Tavarantoimittajan neuvotteluvoimaa on arvioitava suhteessa ostajan neuvotteluvoimaan. Tavarantoimittaja on neuvotteluvoimaltaan ostajaa heikommassa asemassa, jos tavarantoimittaja on elinkeinotoiminnan harjoittamisessa erityisen riippuvainen ostajasta. Arvioitaessa tavarantoimittajan ostajasta riippuvaista asemaa on otettava huomioon se, kuinka suuren osuuden tavarantoimittajan tuotannosta ostaja ostaa, vaihtoehtoisten ostajien määrä sekä muut vastaavat seikat.

Kun maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden toimitussopimus koskee muita kuin sellaisia tuotteita, joita myydään käyttämällä niiden tunnuksena ostajan omaa tuotemerkkiä, toimitussopimuksen syntymisen tai sopimussuhteen tai tilausten jatkumisen ehtona ei saa olla eikä ostaja saa muutoin edellyttää, että tavarantoimittaja tekee ostajan kanssa sopimuksen myös sellaisten maataloustuotteiden tai elintarvikkeiden toimittamisesta tai valmistamisesta, joita myydään käyttämällä niiden tunnuksena ostajan omaa tuotemerkkiä tai, että tavarantoimittaja jatkaa sellaista sopimusta.

5 §

Elintarvikemarkkinavaltuutettu

Elintarvikemarkkinavaltuutettu antaa elintarvikeketjun toimintaan liittyviä suosituksia, lausuntoja ja ehdotuksia sekä tiedottaa ja neuvoo elintarvikeketjun toimijoita hyvistä liiketavoista.

7 §

Valvonta

Elintarvikemarkkinavaltuutettu valvoo myös 2 a—2 g §:n, 3 a §:n 1 ja 2 momentin ja 4 a—4 c §:n säännösten noudattamista sekä liikesalaisuuslaissa tarkoitettujen kieltojen noudattamista 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa toimitussopimuksissa ja sopimuksissa.

10 §

Huomautus

Jos ostaja menettelee 2 a—2 g, 3 tai 4 a—4 c §:n taikka markkinajärjestelyasetuksen 148 tai 168 artiklan vastaisesti ja rikkomus on vähäinen, elintarvikemarkkinavaltuutettu voi antaa tälle huomautuksen.

11 §

Julkinen varoitus

Jos ostaja tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 2 a—2 g, 3 tai 4 b §:ssä, 4 c §:n 3 momentissa taikka markkinajärjestelyasetuksen 148 tai 168 artiklassa säädettyjä vaatimuksia eikä rikkomus ole vähäinen, elintarvikemarkkinavaltuutettu voi antaa tälle julkisen varoituksen. Julkinen varoitus voidaan antaa, jos rikkomus ei anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin. Julkinen varoitus voidaan antaa myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle elinkeinotoiminta, jossa rikkomus on tapahtunut, on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

11 a §

Elintarvikemarkkinavaltuutetun asettama kielto

Jos ostaja rikkoo 2 a—2 g, 3, 4 b tai 4 c §:n taikka markkinajärjestelyasetuksen 148 tai 168 artiklan säännöksiä, elintarvikemarkkinavaltuutetun on kiellettävä ostajaa jatkamasta tai uusimasta menettelyä. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös ostajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii ostajan lukuun.

11 b §

Markkinaoikeuden asettama kielto

Jos ostaja menettelee 4 a §:ssä säädetyn vastaisesti, ostajaa voidaan kieltää jatkamasta tai uusimasta menettelyä. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun kiellon määrää markkinaoikeus. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Edellä 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun kiellon määräämisestä markkinaoikeuden päätöksellä säädetään elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 2 §:ssä.

Edellä 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun menettelyn kieltämisestä markkinaoikeuden päätöksellä säädetään sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:ssä.

12 §

Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeus hakea markkinaoikeudelta kiellon määräämistä

Elintarvikemarkkinavaltuutetun oikeudesta panna vireille kiellon ja uhkasakon määräämistä koskeva asia markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 5 luvun 2 §:ssä.

12 a §

Seuraamusmaksu

Jos ostaja tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 2 a—2 g, 3 tai 4 b §:ssä taikka markkinajärjestelyasetuksen 148 tai 168 artiklassa säädettyä vaatimusta tai kieltoa ja jos rikkominen on luonteeltaan vakavaa, kestänyt pitkään tai ollut toistuvaa, tälle voidaan määrätä elintarvikemarkkinoiden seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu voidaan määrätä myös sellaiselle elinkeinonharjoittajalle tai elinkeinonharjoittajien yhteenliittymälle, jolle elinkeinotoiminta, jossa rikkomus on tapahtunut, on siirtynyt yrityskaupan tai muun yritysjärjestelyn seurauksena.

13 b §

Viranomaisten välinen tietojenvaihto

Elintarvikemarkkinavaltuutetulla ja tämän toimiston palveluksessa olevalla virkamiehellä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta 2 momentissa tarkoitettulta viranomaiselta tai muulta julkista tehtävää hoitavalta tiedot, jotka ovat välttämättömiä 5 §:n 3 momentissa säädetyn toimintavelvollisuuden toteuttamiseksi silloin, kun elintarvikemarkkinavaltuutettu hoitaa 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä, tai sen selvittämiseksi, onko tapahtunut tai tapahtumassa 2 a—2 h tai 3 §:ssä, 3 a §:n 1 tai 2 momentissa taikka 4 tai 4 a—4 c §:ssä tarkoitettu rikkomus.

Tämä laki tulee voimaan 22 päivänä kesäkuuta 2026.
Ennen tämän lain voimaantuloa tehdyt sopimukset ja toimitussopimukset on saatettava tämän lain mukaisiksi marraskuun 2026 loppuun mennessä.

Helsingissä 16.6.2026

Tasavallan Presidentti

Alexander Stubb

Maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah